

Täysistunto

Keskiviikko 27.4.2016 klo 14.00—18.04

8. Lakialoite laiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 20/2016 vp Päivi Räsänen kd ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

17.49 **Päivi Räsänen kd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä lakialoitteessa esitetään, että lakiin ehdokkaan vaalirahoituksesta lisätään vaalikohtainen maksettua mainontaa koskeva kampanjakatto, joka olisi kunnallisvaaleissa 10 000 euroa, eduskuntavaaleissa 50 000 euroa ja europarlamenttivaaleissa 80 000 euroa. Tämä aloite pohjautuu hyvin pitkälti hallituksen vuonna 2009 asettaman erillisen parlamentaarisen vaali- ja puolerahoituskomitean ehdotukseen. Tuossa komiteamietinnössä vuodelta 2009 esitettiin, että lakiin ehdokkaan vaalirahoituksesta lisättäisiin vaalikohtainen maksettua mainontaa koskeva kampanjakatto, joka olisi juuri nuo luetteleman summat eli kunnallisvaaleissa 10 000 euroa, eduskuntavaaleissa 50 000 euroa ja europarlamenttivaaleissa 80 000 euroa.

Laissa ehdokkaan vaalirahoituksesta todetaan näin: "Lain tarkoituksena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista sekä rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua". No, tämä lain tarkoitus kampanjoiden kulujen kasvun rajoittamisesta ei ole toteutunut, sillä ehdokkaiden toteutuneet kampanjakulut ovat jatkaneet kasvuaan viime vaaleissa. Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksessa 2015 vaalirahoituksen valvonnasta — siis vuoden 2015 eduskuntavaaleissa — todetaan, että kampanjoiden keskimääräiset kulut kasvoivat 5 283 euroa verrattuna vuoden 2011 eduskuntavaaleihin ja tuota kasvua oli yhteensä noin 1 200 000 euroa.

Eduskunnan talousvaliokunta on ottanut kantaa kampanjakulujen kasvuun aivan hiljattain mietinnössään Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksesta eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Tässä talousvaliokunnan mietinnössä todetaan, että tulee kiinnittää huomiota eduskuntavaalien kampanjakulujen kasvuun, ja valiokunta toteaa mietinnössään, että voimassa olevalla lainsäädännöllä ei ole kyetty hillitsemään kampanjakulujen kasvua.

Sen vuoksi, arvoisa puhemies, olen tämän lakialoitteen tehnyt. Kampanjakaton asettaminen hillitsisi kampanjakulujen kasvua ja näin parantaisi ehdokkaiden mahdollisuuksia osallistua eri vaaleihin, kun tiedossa olisi, että kampanjakulut joka tapauksessa pysyisivät kohtuullisina.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2016 vp

17.52 **Rami Lehto ps:** Arvoisa rouva puhemies! Lakialoite on hyvä, vaikkakin itse asettaisin näitä kampanjakattoja vieläkin alemmaksi. Jos ajatellaan, että 10 000 euroa kunnallisvaaleissa ja 50 000 euroa eduskuntavaaleissa, niin eivät kaikki siltikään tasavertaisesti pysty olemaan ehdokkaana. Moni pienipalkkainen perheellinen ei pysty montaa sataa repimään kunnallisvaaleissakaan, ja jos sinä haluat eduskuntavaaleihin ehdokkaaksi, niin pitää päästä kunnallisvaaleissa läpi, ja sinä joudut sinne satsaamaan rahaa, ja kun sitten seuraavaksi on eduskuntavaalit, niin on tuo 50 000:kin aika paljon yksin vaaleihin, että oltaisiin kaikki tasavertaisia. Tätä on varmaan aika vaikea valvoakin: Sinä et käytä välttämättä rahaa, vaan saat tutuilta käyttöön ladonseinän, mihinkä saat laittaa esitteitä, toiset eivät saa ilmaiseksi tällaisia. Eli kuinka sinä olet verkostoitunut, pystyt sitäkin kautta saamaan lisätukea, mikä ei näy ollenkaan tässä vaalirahoituksessa. Mielestäni tämän kampanjakaton pitäisi koskea kyllä ihan kaikkea, ei pelkästään mainontaa.

17.54 **Ritva Elomaa ps:** Arvoisa puhemies! Toivoisin, että vaalien alla ja vaalien välissä mentäisiin enemmän siihen suuntaan, että ehdokkaat tekisivät jalkatyötä ja tapaisivat vielä enemmän kansalaisia silmästä silmään. Vaalikulut ovat menneet jo överiksi. Kun aletaan puhua eduskuntavaaleissa, että laitetaan yli 100 000 euroa per nuppi, niin voidaan todella jo ajatella, että tämä on liikaa. Henkilökohtaisesti ajattelen niin, että tällaista ilmaista rahaa ei ole, kun otetaan ammattijärjestöiltä tai yrityksiltä vaalikampanjoihin rahaa. Pitäisi pyrkiä siihen, että jokainen hoitaa omat vaalirahoituksensa henkilökohtaisesti ja itse omista varoistaan. Tämä edustaja Räsänen tekemä lakiehdotus on kannatettava, koska siinä mennään hyvään suuntaan siinä, että vaalirahoituskatto asetettaisiin ja silloin ihmiset, ehdokkaat, tulisivat enemmän yhtenäisesti samalle viivalle eikä olisi näitä ylilyöntejä näistä mahdottomista kuluista.

17.55 **Mikko Kärnä kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Räsänen aloite ja sen tavoite on ehdottomasti hyvä ja jalo. Itse pohdiskelen kuitenkin sitä, millä tavalla tätä kampanjakattoa sitten käytännössä valvottaisiin, mikäli meillä tällainen laki olisi.

Toinen duubio liittyy siihen, antaisiko tämä laki mahdollisesti jonkun tyyppistä etua sellaisille henkilöille, joilla on läheiset suhteet esimerkiksi mediaan tai jotka saavat, kuten edustaja Lehto mainitsi, tukea, näitä ilmaisia ladonseiniä ja esitteitä, eli antaisiko tämä sitten tällaisille henkilöille etulyöntiaseman suhteessa niihin, jotka joutuvat kampanjoimaan aivan raharahalla. Pohdin tätä tasa-arvoisuusnäkökulmaa.

Mutta on aivan selvää, että mikäli meillä jonkun tyyppinen kampanjakatto olisi ja mikäli meillä olisi myös keinot valvoa, että tätä myös noudatetaan, niin ehdottomasti se parantaisi ehdokkaiden mahdollisuuksia osallistua eri vaaleihin ja pitäisi kulut kohtuullisina. Olen kyllä edustaja Elomaa kanssa aivan samaa meiltä, että nyt kun aletaan liikkua jo yli 100 000 euron summissa, niin se on aikamoinen määrä laittaa vaalirahaa yksin eduskuntavaaleihin. Eli varmasti aloite on sellainen, että sitä tulee vakavalla mielellä harkita ja pohtia aikanaan valiokunnassa.

17.56 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Itse pitäisin kyllä tätä 50 000 euron kattoa eduskuntavaaleissa jo aika merkittävänä rajauksena, kun esimerkiksi viime eduskuntavaaleissa suurin kampanja oli lähes 130 000 euroa ja muitakin varsin suuria kampanjoita käytiin, joten kyllä sillä jo saataisiin tätä oikeudenmukaisuutta lisättyä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2016 vp

Se on tietenkin selvää, että toki esimerkiksi meillä istuvilla kansanedustajilla — niillä meistä, jotka lähtevät seuraaviin eduskuntavaaleihin ehdolle — tai niillä, joilla on muuta medianäkyvyyttä, on aina oma etulyöntiasemansa aivan uusiin yrittäjiin verrattuna, mutta mielestäni tämä kampanjakatto toisi kuitenkin oikeudenmukaisuutta tilanteeseen.

Sitten vielä täällä kysyttiin ja pohdittiin sitä, miten tätä valvottaisiin. Itse en tätä valvon-
tapuolta pidä ongelmana, koska meillä joka tapauksessa on vaalirahoituksen ilmoitusvel-
vollisuus, ja jopa näitä ennakkolisiakin ilmoituksia voidaan tehdä. Eli kyllä ehdokkaat jou-
tuvat aika tarkasti suunnittelemaan ja pohtimaan, minkä verran ja millaista rahoitusta ja
minkälaista mainontaa, minkälaisia kuluja vaalikampanjasta tulee, ja myös siitä myöhem-
min raportoimaan, joten uskon, että tämä katon valvonta kyllä onnistuisi saman järjestel-
män puitteissa.

17.58 Mika Niikko ps: Arvostettu rouva puhemies! Edustaja Räsänen lakialoite on sinän-
sä symbolisesti varmaan ihan hieno asia, mutta nyt perustelen asian, minkä takia tässä nyt
ei ole välttämättä tarvetta tähän suuntaan edetä eduskunnassa.

Ensinnäkään ei se nyt ole yksi yhteen, kuinka paljon käyttää rahaa, että tulee valituksi
eduskuntaan. Esimerkiksi viime eduskuntavaaleissa jäi ulkopuolelle useita ehdokkaita, jot-
ka käyttivät sen yli 50 000 euroa tai jopa 100 000 euroa ja enemmänkin rahaa eivätkä pääs-
seet lähellekään eduskuntaa. Eduskuntavaaleissa tippuu myös kansanedustajia, jotka käyt-
tävät yli 50 000 euroa eivätkä silti pääse läpi. Eli tällä haluan sanoa sen, että jos äänes-
täjän silmissä ehdokkaalla ei ole sanomaa ja jotain missiota, mitä hän ajaa, tai uskottavuut-
ta, niin ei sitä yksin rahalla osteta.

Toisekseen se heikkous tällaisessa lainsäädännössä olisi se, että jos joku haluaa omalla
rahalla pyrkiä eduskuntaan, niin miksei sitä hänelle suotaisi. Jos hän haluaa siihen laittaa
rahaa — nimenomaan puhun nyt omasta rahasta, en lahjoituksena saadusta tai jostain am-
mattijärjestön saamasta rahasta — niin sen soisin hänelle.

Täytyy muistaa myös se, että eduskuntavaaleissa ja muissakin vaaleissa hyvin vahvoilla
ovat ne ehdokkaat, jotka ovat jonkunäköisen tempun tehneet julkisuudessa aikaisemmin
tai jonkun urheiluvoiton. Heillä on sitten valtava ylilyöntiasema muihin ehdokkaisiin
nähdessä, jos he pääsevät tavallaan julkisuuteen ilman rahaa.

Arvoisa puhemies! Tärkeämpää olisi eduskunnassa keskustella tästä asiasta syvemmin
siltä näkökannalta, kuinka tämä avoimuus lisääntyisi. Nyt täällä on ihan lyhyen ajan sisäl-
lä, tämän vuoden aikana, puhuttu kaksi kertaa erilaisissa lähetekeskusteluissa vaalirahoit-
uksesta, ja silti ei minkäänäköistä signaalia ole tullut meidän hallitukselta siitä, lähde-
täänkö muuttamaan lakia siihen, että esimerkiksi kaikki ehdokkaat, jotka ovat kunta- tai
eduskuntavaaleissa ehdokkaina, julkaisisivat ne rahoituslähteensä, vaikka eivät tulisi vali-
tuiksi. Me tiedämme, että esimerkiksi kuntavaaleissa on hyvin paljon luottamuspaikkoja
niille henkilöille, jotka eivät pääse valtuustoon saakka, ja kuitenkin heidän ei tarvitse ker-
toa lainkaan, mistä he saavat rahansa — ei siitäkään huolimatta, vaikka pääsisivät puheen-
johtajaksi vaikkapa kaupunkisuunnittelulautakuntaan ja vaikuttamaan keskeisesti yrittäji-
en intresseihin.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämän hallituskauden aikana vielä tämä luottamushen-
kilöiden rahoituksen avoimuus lisääntyisi. Ja yksi asia, jos me haluaisimme parantaa jolla-
kin tavalla myös näiden muiden henkilöitten mahdollisuutta päästä valituksi, joilla ei ole
siihen lähtökohtaisesti samanlaisia taloudellisia varoja kuin monella muulla, olisi antaa
vaikka verovähennysoikeus tähän kampanjointiin käytettyihin varoihin johonkin määrät-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2016 vp

tyyn summaan saakka. Silloin sitä omaa rahaa (Puhemies koputtaa) käytettäisiin helpommin eikä ruvettaisi kikkailemaan erilaisten ammattijärjestöjen (Puhemies koputtaa) työajan saamisilla ja joillain muilla panoksilla, joita ei ilmoiteta minnekään.

18.01 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on tullut esiin ihan hyviä ja pohtimisen arvoisia näkökulmia.

Haluan itse vielä lisätä sen, että kampanjakatto kunnallisvaaleissa kohtelisi kyllä jonkin verran eriarvoisesti eri kunnissa olevia ehdokkaita. On varmasti aivan eri asia kampanjoida Helsingissä kuin vaikkapa Lopella kunnallisvaaleissa, eri tavalla sitä rahaa tarvitaan. Mutta se, minkä takia näihin summiin päädyin, oli ihan yksinkertaisesti parlamentaarinen vaali- ja puoluerahoituskomitea, joka päättyi näihin summiin.

Muistutan myös, että meillä on mahdollisesti jatkossa tulossa myös maakuntavaalit, jotka nekin sitten syövät kampanjakuluja ja vaativat rahoitusta. Mikäli tällainen kampanjakattojärjestelmä perustettaisiin, niin mielestäni olisi johdonmukaista ulottaa se myös näihin maakuntavaaleihin.

Presidentinvaaleista haluan vielä todeta, että niihin osallistuu huomattavasti vähemmän ehdokkaita ja ne luonteeltaan eroavat hyvin paljon muista vaaleista, joten en pidä kampanjakaton asettamista presidentinvaaleihin tarpeellisena.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.